

Vargar och lodjur – hur går de ihop?

Jens Karlsson och Henrik Andrén

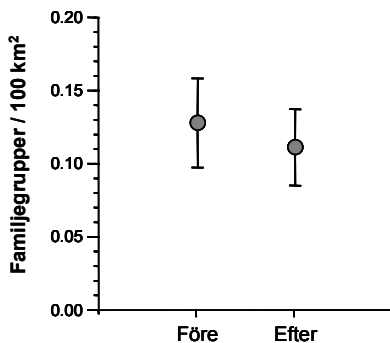
En mängd faktorer påverkar alla arters förekomst och populationsutvecklingar. Flera artiklar i denna bok handlar just om sådana faktorer för varg och lodjur i Sverige. Men är det tänkbart att dessa stora rovdjur, som delvis utnyttjar samma byten, även påverkar varandra? Och om ja, på vilket sätt?

När olika rovdjur lever i samma område konkurrerar de ofta om samma resurser. Resultatet kan då bli att de dödar varandra eller varandras ungar. Rovdjur har på så vis förmågan att på ett mycket direkt sätt påverka den konkurrerande artens population. Alternativt kan påverkan ske genom en långsammare process, där den ena arten konkurreras ut av den andra. I det

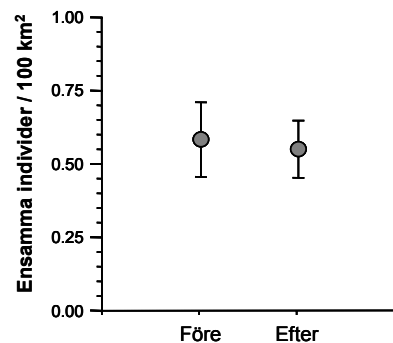
fallet försvinner den konkurrensvagare arten slutligen från området, till följd av brist på till exempel föda eller boplatser.

Vargar och lodjur: är de konkurrenter?

Vargar och lodjur kan tänkas både bita ihjäl varandra och konkurrera om bytedjuren. Eftersom vargar är större än lodjur skulle en lodjurshona troligen ha stora problem med att avvisa vargar som hittat hennes ungar. Det verkar däremot mindre sannolikt att vargar skulle kunna döda vuxna lodjur i någon större omfattning. Något vargdödat lodjur har heller aldrig dokumenterats i Skandinavien.

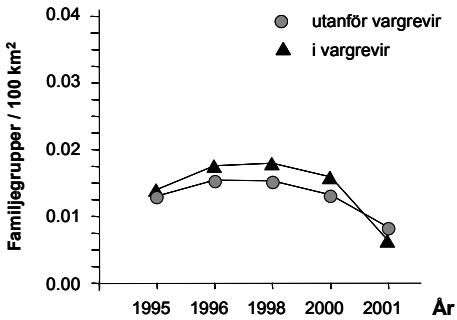
Figur 1. Täthet av familjegrupper av lodjur före och efter vargetablering.

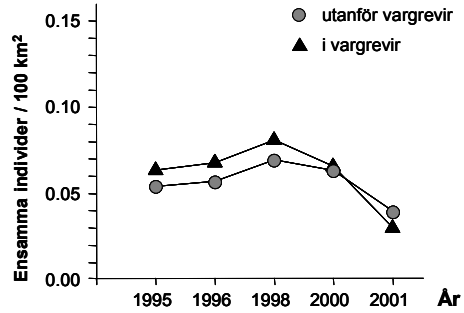
Figur 2. Täthet av ensamma lodjur före och efter vargetablering.

Den gråa punkten visar medelvärdet, linjerna på var sida om punkten visar storleken på variationen i lodjurstäthet mellan de olika vargreviren.

OBS! Olika skalor på y-axeln i figur 1 och 2.

Figur 3. Täckhet av familjegrunder av lodjur innanför och utanför vargrevir under fem år med lodjursinventeringar. Antalet vargrevir varierade mellan 8 och 16 för respektive år.

Figur 4. Täckhet av ensamma lodjursindivider innanför och utanför vargrevir under fem år med lodjursinventeringar. Antalet vargrevir varierade mellan 8 och 16 för respektive år.

OBS! Olika skalor på y-axeln i figur 3 och 4.

Vargar kan utnyttja alla bytesdjur som lodjur kan, plus älg. En konkurrenssituation kan därför tänkas ha större effekt på lodjursstammen än på vargstammen. Framför allt i områden där rådjursstammen är liten eller har minskat, kan vargarna fortfarande leva gott på älgarna och dessutom ta de sista rådjuren. Lodjuren skulle då vara tvungna att i större utsträckning försörja sig på mindre vilt som skogsfågel, hare och smågnagare.

Vi har därför undersökt om vargetablering haft någon påvisbar effekt på lodjursstammens täthet i olika områden.

Lodjurstäthet före och efter vargetablering

Vi började med att jämföra tätheten av lodjur före och efter vargetablering i elva olika områden. Dessa områden omfattar de vargrevir vi idag känner till där det

dessutom gjorts lodjursinventeringar, både åren före och efter det att vargarna etablerat sig. Vi fann ingen skillnad mellan lodjurstäthet före och efter vargetablering, varken angående familjegrunder (figur 1), dvs. lohona med årsungar, eller ensamma individer (figur 2).

Dessa resultat räcker dock inte för att säga att vargetablering inte påverkar tätheten av lodjur. Även om vargarnas närvaro inte sänkt lodjurstätheten, kan vargarna ha orsakat en utebliven ökning.

Lodjurstäthet innanför och utanför vargrevir

För att ta reda på om lodjur inom vargrevir haft en annan utveckling än de utanför vargrevir, jämförde vi tätheten av lodjur inom vargrevir med lodjurstätheten utanför vargrevir. Jämförelsen gjordes för vargrevir inom samma region och för fem

olika år. Det fanns dock inte någon tendens till skillnad i lodjurstäthet mellan områden med varg och områden utan varg (figur 3 och 4).

Ingen påverkan på kort sikt

Slutsatsen från den här studien är att en vargetablering inte har någon mätbar effekt på områdets lodjursstam under de första åren, åtminstone inte vid de tätheter av bytesdjur (framförallt älg och rådjur) som vi har i Sverige idag.

Om vargarna i stor utsträckning bitit ihjäl lodjursungar hade vi kanske sett en minskning av antalet familjegrupper över

tiden, medan antalet ensamma lodjur varit oförändrat eller ökat. Någon sådan tendens fanns emellertid inte.

De vargrevir vi studerade har varit etablerade under ca sex år. Möjligen är den tiden för kort för att ge några effekter på lodjursstammen. Om det faktiskt finns en födokonkurrens mellan arterna kan det ta längre tid innan effekterna av denna blir synliga. I det läget förblir antalet familjegrupper till en början troligen oförändrat, medan antalet överlevande ungar i dessa grupper i genomsnitt borde bli färre för varje säsong.

Analysen av kommande års data på varg- och lodjursförekomst kommer troligen att ge flera svar.

*Även små lodjursungar kan försvara sig.
Foto: Henrik Andrén*